ANTE MILIĆEVIĆ

ANTINUKLEARNI MANIFEST

SVIJET POD RADIOAKTIVNIM OBLACIMA ČERNOBILA

ANTE MILIĆEVIĆ

ANTINUKLEARNI MANIFEST

ZAGREB 1986.

PREDGOVOR

Prateći dnevni tisak, još prije slučaja u Černobilu, uočio sam jedan nonsens preko kojeg nisam mogao prijeći.

Istodobno dok su nam zakazale sve inicijative na širokom prostoru mogućeg razvoja brojnih vannuklearnih oblika energije, dok mnoge zemlje iz dana u dan sa sve više podozrenja gledaju na nuklearke, Jugoslavija kao mala zemlja sprema se na jedan veliki nuklearni program, istina, za sada sveden na 4 tisuće megavata odnosno 4 nuklearke od kojih tri treba da budu na teritoriju SR Hrvatske.

Jedna nuklearka — jedna moguća opasnost! Dvadeset pet nuklearnih elektrana — dvadeset pet potencijalnih opasnosti! To je izazov opasnosti. To više nije potencijalna, nego očigledna opasnost već i uz redovan rad bez obzira na nesreću za koju s obzirom na broj nuklearki također ne možemo reći da je moguća; ona bi dapače bila gotovo sigurna.

Frontalni nastupi zagovornika nuklearnih elektrana sa široko i višekratno otvaranim stupcima javnog tiska, egocentričnost i oštrina tih nastupa posebno doveli su u pitanje objektivnost ove rasprave i istodobno potakli pisca ovih redaka da u ovoj knjižici iznese svoje gledanje i osvrt na gledišta drugih.

Prije katastrofe u Černobilu svijet je, iako dobrim dijelom i dezinteresiran, izražavao negodovanje zbog gradnje nuklearnih elektrana. Poanta protivljenja nuklearkama bila je najčešće usredotočena na zagađivanje okoline.

S katastrofom u Černobilu potencijali straha, kontaminacije i ozračenja znatno su porasli, dolazi do prestrojavanja. Otpor nuklearkama postaje masovan, mjestimično organiziran i žestok, a oštrica otpora više nije uperena samo na zagađivanje okoline nego i na opasnost u slučaju nezgode. Agresivnost zagovornika nuklearnih elektrana po-

pušta, računa se s vremenom slabije kontaminacije i u vezi s tim s mogućnostima minorizacije slučaja Černobil, mjere se snage i mijenja taktika.

Unatoč svim razlozima kojima sam besprijekorno »potkivao« svoj otpor uz zapanjujuću upornost zagovornika nuklearki, kojima začudo ne smeta ni katastrofa u Černobilu, izgleda postajem sumnjičav i na vlastiti patriotizam, očito slabiji od »patriotizma na nuklearni pogon«. Ne znam, možda je valjda došlo vrijeme kada čovjeka napušta i razum.

Umjesto da podupire, on »progres« koči, istina, neovisno o činjenici da taj »progres« uz ostala ima i jedno više-manje »sporedno« svojstvo da, usput budi rečeno, i ubija—masovno.

U nemogućnosti da ospore štetnost nuklearnih elektrana, njihovi zagovornici često operiraju s pitanjem alternative nuklearnom programu. Alternativa postoji, i to svestrana, samo ona traži sredstva, rad i kadrove, a kada alternative ne bi ni bilo, razuman čovjek nikada ne bi odabrao samoubojstvo, program koji unaprijed računa s milijunima ozračenih žrtava s posebnim apetitima na nasciturus-se, novorođenčad i djecu uopće.

Na ovoj balkanskoj raskrsnici sučeljavanja raznih interesa narodi Jugoslavije u borbi za održanje kroz mukotrpnu povijest svoju uvijek su pokazivali neiscrpnu snagu i u ovim odsudnim momentima, duboko sam uvjeren, da će smoći dovoljno snage da na unutrašnjem planu jednom zauvijek zaustave hod nuklearne smrti i na vanjskom planu da svoj međunarodni ugled stave u službu vlastitih i svjetskih nenuklearnih interesa.

U Zagrebu, 31. svibnja 1986.

Ante Milićević

Za podmuklu nuklearnu energiju
lanac sigurnosti ne postoji!

Za nuklearnu opasnost
dobro je došla svaka zamjena
bez obzira na njenu cijenu.

Zdravlje i život naroda cijene nemaju!

Zagovornici i kompetencije

Sudbinska pitanja jednoga naroda uvijek su bila razlog da se pokrenu sve snage, i ako je riječ o takvim pitanjima tu prestaje monopol stručnjaka. Odluku o tom može donijeti samo narod, a stručnjaku tek ostaje dužnost da objektivno s punom odgovornošću iznese razloge za i protiv.

Metodom, koja je ovom društvu već odavno postala stranom, a u samoupravnom socijalizmu i potpuno dotučenom, dr. Naim Afgan u jednoj javnoj debati, koja bi trebala biti demokratska i slobodna, postojanost vlastitog gledišta učvršćuje etiketiranjem protivnika.

Od onih koji se boje nuklearki ili barem izjašnjavaju protiv njih, kaže da »... najveći je broj 'uplašenih' među nedovoljno obrazovanima ...«.

U drugu grupu svrstava »vrlo poznata, ugledna imena«, koja se ne bave nuklearnom energijom nego tek nuklearnoj energiji srodnim djelatnostima, »... u čije mišljenje običan čovjek uopće ne bi posumnjao, jer ne zna da se nuklearnom energijom bave — nestručno i ignorantski!«.

Treći su mu »... oni čiji krajnji ciljevi u ovom trenutku nisu posve jasni ...«, a među njima, veli, da »...

ima čak i disidentskih grupa ...«, Slaže se s mišljenjima »... da bi se o uzrocima 'straha' moglo najbolje zaključiti ako se napravi popis ljudi koji ga šire i analizira čime se ti ljudi bave«.

Tako znanstveni savjetnik dr. Naim Afgan[1].

Profesor dr. Danilo Feretić kaže »... da postoje samo dvije grupe: u jednoj je nedovoljno upućena masa, a u drugoj su oni koji njome pokušavaju manipulirati.«[2]

Ivan Medvedec: »... sve te akcije imaju i politički prizvuk. Mislim da bi se trebalo pozabaviti nosiocima te politike i nešto učiniti kroz Socijalistički savez i Savez komunista.«[3]

Ing. Milan Novak: »... ne smijemo dozvoliti da se u prostor koji smo ostavili zbog zakašnjelih akcija u dodatnom informiranju svih radnih ljudi ubacuju nacionalne i kojekakve druge linije«.[4]

Lijepo, protivnicima ulaz zabranjen!

Ne ulazeći u pitanje što to tjera ove stručnjake na ekscese, svakako je konstatirati da su spomenuti zagovornici nuklearki ovaj put prešli vlastite kompetencije!

Odgovorimo li istom logikom, onda bi trebalo ući i u drugi tabor i ispitati tko se to sve zalaže za ovaj i ovakav nuklearni program, da se od 25 tisuća megavata predviđenih do 2010. godine, odnosno 12 tisuća do 2000. godine nuklearni program svede »zasad« na izgradnju četiri nuklearke, odnosno četiri tisuće megavata, od kojih tri treba da budu u Hrvatskoj, upravo u neposrednoj blizini glavnoga grada Hrvatske.

Neka se nuklearke grade u Hrvatskoj, i to ne jedna nego tri, a poslije, o tom potom, tko će ih graditi i da li će ih graditi?

1. Damir Mikuličić i Boris Petrović, članak »Nuklearne elektrane pod lupom« — »Vjesnik« od 9. 03. 1986., str. 5, stupac 1.
2. Isto kao pod 1.
3. Isto kao pod 1, samo stupac 2.
4. Isto kao pod 1, samo stupac 6.

Političko i nacionalno pitanje

Tu okolišanja nema! To je u prvom redu političko i nacionalno pitanje jednog naroda, i o tom može odlučiti samo hrvatski narod zajedno s pripadnicima srpskog naroda i narodnosti koji žive u SR Hrvatskoj.

Treba se upitati tko pledira za ovakav nuklearni program u Hrvatskoj, stanuje li tu, ima li potomstvo, i ostaje li tu živjeti i nakon izgradnje nuklearki?

Kažu da su društvene dogovore i samoupravne sporazume potpisale sve republike i pokrajine,[5] i što bi to trebalo da znači!? Ako čovjek i pogriješi pa otrovne gljive i kupi, to još ne znači da ih mora i pojesti.

Nuklearni program

Predviđeni nuklearni program od 25 tisuća megavata već je zbog svoje opsežnosti nerealan, da se za 24 godine uz već postojeća enormna naša zaduženja svake godine zadužujemo za nekoliko daljnjih milijardi dolara, odnosno za jednu daljnju nuklearku više.

Netočni podaci

Pojava nuklearki novijeg je datuma, a broj i razorna moć nepredvidivih opasnosti u praksi nisu iscrpljeni. Iznositi stoga neke brojke kao iskustvo s nuklearkama preuranjeno je i nije na mjestu.

5. Isto kao pod 1 samo stupac 2.

Komparacije o ozračenosti i izgubljenim životima uzrokovani radom nuklearki s jedne i egzistencijom drugih izvora kao opasnosti s druge strane neadekvatne su.

Ti i takovi u praksi više-manje neprovjereni podaci, odnosno usporedbe, koliko bi se, svakako s rezervom, mogli i prihvatiti, predstavljaju ipak puku obmanu budući da se odnose samo na vrijeme urednog rada nuklearki, ali za slučaj ekscesa kod nuklearki, bio to »ljudski faktor«: prijevremena dotrajalost aparature, izgaranje, ratna razaranja, sabotaža ili elementarne nepogode: poplave, potresi, odronjavanja i slično, posljedice su katastrofalne i intenzitetom i opsegom neusporedive s bilo kojom opasnošću druge vrste.

Snaga jedne nuklearke, izmakne li jednom kontroli, paralizira rad milijuna, prijeti strahom, kontaminiranjem i ozračenjem stotinama milijuna ljudskih života i svega živog u »radijusu« od Ukrajine kroz čitavu Evropu do dalekih obala Afrike, Azije i Amerike.

Tri stotine osamdeset nuklearki koliko ih sada ima u svijetu — 380 mogućnosti katastrofe a la Černobil!

Trebalo je da izbije ovakav udes da osim »laika« i pojedini naši stručnjaci shvate razornu moć ove podmukle i neobuzdane energije.

Konstatacije nuklearaca da rizik postoji pri svakoj proizvodnji energije, konkretno da proizvodnja ugljena efektima emisije sumpora i drugih tvari, te udesima u rudnicima odnosi svake godine mnogo više života nego nuklearke, čak više nego što će ih odnijeti i udes nuklearne elektrane u Černobilu puke su nuklearne obmane s kojima bi jednom trebalo prestati.

Rudnik nije nuklearka, sumpor nije cezij, ni stroncij koji zrače tisućama, niti jod 129 koji zrači milijunima godina, zagađenost odnosno ozračenost od kojih se KUMULIRA I PROSTIRE KUD I KAMO ŠIRE od mjesta emisije. Černobilski oblak obišao je cijeli svijet! Nije u pitanju neposredno napadnut jedan ili deset života, težište je u pitanju ugroženog zdravlja stotina milijuna ljudi i svega živog

pogođenih radioaktivnošću, od koje ne odmah, nego tijekom vremena obolijevaju i umiru milijuni.

Ono što nuklearku izdvaja od ostalih energetskih izvora je osim opasnosti uz redovan rad potencijalna neusporedivo veća opasnost za slučaj ekscesa odnosno havarije jedno; i drugo na Zemlji nerješivi problem pohranjivanja nuklearnog otpada.

Podaci o minimumu ozračenosti nisu točni.

Kada bi to bilo tako, onda se upitati zašto izgradnju nuklearke redovno prati i izgradnja bolnice?

Bolnica kao prateći objekt nuklearki

Onima koji bi operirali s tolerancijom rizika treba reći da uz egzistenciju bolnice kao pratećeg objekta i kao investicije teške nekoliko desetaka milijardi dinara to i nije rizik.

To je činjenica očigledne opasnosti! Inače bolnicu tu i takovu u ovoj ekonomskoj situaciji ne bismo ni gradili. Činjenica je da će oboljelih biti, da će ih biti svaki dan više i pitanje je samo: je li bolje biti zdrav ili teško bolestan, odnosno mrtav?

Rizik to nije, a kada bi rizik i bio, onda je zaključiti da se rizikom propasti jednog naroda, kojem inače sudbina stoljećima nije bila naklonjena, ne mogu pravdati pothvati makar i bilo kakove vrijednosti.

Nuklearni otpad

Nuklearni otpad opasnost je sama za sebe; »dar« nuklearni komu nitko iole pametan neće dati utočište na svome terenu.

Međunarodna komisija za pitanja o pohranjivanju radioaktivnog otpada nije našla sigurno rješenje za pohra-

nu otpada na Zemlji,[6] pa je donijela odluku da se radioaktivni otpad lansira u svemir. Neovisno od toga što mi nemamo sredstva za lansiranje u svemir s obzirom na iskustvo i tu iskrsava pitanje: što ako dođe do eksplozije aparature pri samom lansiranju otpada?

Za odlaganje radioaktivnog otpada mi također nismo našli rješenje. Važno je da nuklearka radi, a pitanje otpada možda riješe drugi. U svakom slučaju »problema nema«, mi ćemo to »nekako« riješiti.

Kod toga mora se znati nije u pitanju samo otpad u smislu istrošenog goriva i radioaktivnih predmeta, nego i uklanjanje same elektrane dijelovi koje zrače i tisućama godina kasnije.

Mi smo mala zemlja. Mi nemamo ogromna sovjetska prostranstva da bismo zbog pohranjivanja nuklearnog otpada mogli ograditi bodljikavom žicom sto i stopedeset tisuća kvadratnih kilometara Jugoslavije i žrtvovati ih za slijedećih 25 tisuća godina, kada bi ta opasnost navodno minula.[7]

6. R. Jakšić, članak »Kamo s našim otpadom« — »Vjesnik« od 11. 04. 1986.
7. Dr. Josip Čiček, članak »Etiketama se ništa ne gradi« »Vjesnik« od 16. 03. 1986. str. 6.

ODLUKU DONOSI NAROD

Neotuđivo je pravo svakog čovjeka i svakog naroda pravo na samoobranu, a sastavni dio toga prava je pravo čovjeka i pravo naroda da bude informiran o svemu što zadire u njegove vitalne interese!

Narod treba upoznati s nuklearnom energijom i svim drugim izvorima energije uključivo i svim dobrim i lošim stranama. Naš narod danas nije neuk da ga se ne bi moglo informirati. Istina, to traži vremena, a vremena se za to mora naći!

O izvorima energije treba da govore svi stručnjaci. Nuklearci o nuklearnoj energiji, a o svim drugim izvorima energije treba da govore stručnjaci s odgovarajućih područja nauke.

Karakteristično je da pojedini nuklearni stručnjaci napadaju protivnike izgradnje nuklearnih elektrana s motivacijom da se nuklearnom energijom ne bave ili se bave tek nuklearnoj energiji srodnim djelatnostima, a istodobno pridržavaju pravo da se bez ustručavanja paušalno izjašnjavaju o zanemarivosti gotovo svih nenuklearnih oblika energije.

Osim nuklearnih stručnjaka treba čuti i druge stručnjake koji će uz pretpostavku raspoloživosti potrebnih financijskih sredstava, kadrova i dr. dati svoje nalaze i mišljenja o mogućim dometima pojedinih oblika energije.

Svatko ima pravo da odlučuje o svojoj sudbini, tu tutora nitko ne trpi i odluku pro i contra nuklearki može donijeti samo narod ove Republike!

RAVNOMJERNA RASPODJELA RIZIKA I OPASNOSTI

Kod izgradnje nuklearnih elektrana na jednom teritoriju osnovno je pitanje rizika od moguće neposredne opasnosti, toliko relevantno da i pitanje dobivanja struje kao razlog i svrha izgradnje same nuklearke postaje ne samo sekundarno nego upravo zanemarivo.

Za realizaciju Ustavom SFRJ garantiranog načela ravnopravnosti naroda, republika i pokrajina s obzirom na opseg i veličinu moguće neposredne opasnosti bez značenja je i činjenica eventualno pogodnije lokacije, isto kao i pitanje siromaštva pojedine republike energetskim izvorima i siromaštva uopće.

Ako se nuklearke grade na razini cijele zemlje po jugoslavenskom programu[8] svakako pretpostavljene Ustavom SFRJ zajamčene ravnopravne raspodjele rizika i opasnosti, dakle i broja i lokacija nuklearki te redoslijeda gradnje po svim republikama i pokrajinama, onda bi bilo očekivati da rizik od moguće neposredne opasnosti prihvate i drugi, da se prije ponovne gradnje u SR Hrvatskoj ili SR Sloveniji prethodno izgrade tri nuklearke u drugim republikama i pokrajinama.

U vezi s prednjim, kada je riječ o izgradnji nuklearki po jugoslavenskom programu, činjenica eventualno pogodnije lokacije nije razlog da se vrijeđa načelo ravnomjerne podjele rizika od moguće neposredne opasnosti, odnosno da se remeti redoslijed gradnje po republikama i pokrajinama, jer pogodne, makar jedna ili dvije, lokacije mogu se više-manje naći svuda. U svakom slučaju zapanjuje činjenica da bi prioritet izgradnje u SR Hrvatskoj dobile tri lokacije, dok širom svih jugoslavenskih republika i pokrajina još nema ni jedne.

8. Isto kao pod 1, ali stupac 5.

Izgradnja po jugoslavenskom programu, također bez obzira na siromaštvo energetskim izvorima pojedine republike, nalaže potrebu da se suglasno kapitalnom načelu ravnomjerne raspodjele rizika od neposredne opasnosti poštuje redoslijed izgradnje po republikama i pokrajinama, odnosno isključuje potrebu da se remeti taj redoslijed; jer međusobne potrebe za strujom lako se namiruju i iz najudaljenijih krajeva.

Opasnosti su moguće, to nam je jasno svima i primijenimo li iskustvo Černobila da je za nesreće bilo bolje biti u Zagrebu nego u Černobilu ili Kijevu, da posljedice katastrofe najviše pogađaju samo mjesto nesreće, eventualna katastrofa u nuklearki »Krško« najteže bi pogodila samo Krško i milijunski grad Zagreb, a Ljubljanu, Beograd i Skopje razmjerno većoj udaljenosti svakako manje.

Načelo ravnomjerne podjele rizika od moguće neposredne opasnosti kao bitno, kao alfa i omega svih nastojanja u pravcu izgradnje nuklearki, mora biti zakon za sve!

Plan evakuacije stanovništva

Nije mi poznato da li gradovi Zagreb i Ljubljana imaju plan evakuacije stanovništva za slučaj incidenta u nuklearnoj elektrani »Krško«, ali dobro znam da je kod nas prijevoz bolna točka inače i u zimsko vrijeme, a da se i ne govori o prometnoj gužvi u ljetnim mjesecima. Tko bi u poznatim našim prilikama za slučaj potrebe u 2, 3 ili 5 dana uspio prevesti milijun i više stanovnika Zagreba i okolice?

U Brazilu je sud donio odluku o zabrani rada jedine nuklearke sve dok se ne donese plan o zaštiti čovjekove okoline i evakuaciji stanovništva za slučaj nesreće.[9]

Kako o postojanju spomenutog plana evakuacije stanovništva, koliko mi je poznato, nigdje nije bilo ništa

9. Tanjug, Rio de Janeiro — prenosi »Vjesnik« od 7. 06. 1986. str. 1, obavijest »Sud zatvorio nuklearku«.

rečeno, to u pretpostavci da takav plan ne postoji postavljam pitanje: zašto su naši građani manje zaštićeni od građana Brazila? Brine li o tom itko? Ako takav plan nije donesen, treba ga neodložno donijeti.

S planom evakuacije ili bez plana problem jednog takvog zahvata gotovo je nerješiv i za daleko bolje organizirane zajednice. Pogrješka je u činjenici lokacije nuklearke u neposrednoj blizini milijunske koncentracije stanovništva.

SR Hrvatska nije siromašna

U prvom redu, kada je riječ o siromaštvu energetskim izvorima, sa svjetskog gledišta siromašni smo svi.

Siromaštvo energetskim izvorima ne znači siromaštvo uopće. Uz opće dobro stanje, siromaštvo energetskim izvorima bez značenja je, u konkretnom slučaju toliko beznačajno da se SR Hrvatska radi toga nikada ne bi trebala izložiti riziku i opasnosti gradnje nuklearnih elektrana mimo Ustavom SFRJ garantiranog prava na ravnomjerni redoslijed izgradnje po svim republikama i pokrajinama.

Energetski izvori tek su jedan segment u ukupnoj ekonomskoj snazi pojedine republike, i gledaju li se stvari dijalektički u ukupnoj njihovoj vezi, onda u SR Hrvatskoj bar s gledišta jugoslavenskog siromaštvo ne postoji.

Uzmu li se u obzir nafta i plin s područja SR Hrvatske uključivo i »energent deviznog turizma«, koji se koristi na jugoslavenskom planu, onda tu nema govora o siromaštvu, onda mi znamo koliko smo jaki uopće, a u odnosu na druge napose. Kako se nuklearke i grade po jugoslavenskom programu, onda je uz navedeno bespredmetno i govoriti o siromaštvu pojedine republike, ovo pogotovo kada se zna da je ta Republika davala i daje najveći materijalni doprinos zajedništvu.

Kada bi SR Hrvatska raspolagala u cijelosti samo prihodima od vlastitog deviznog turizma uz vlastitu naftu i plin, ne bi nikada imala potrebe za izgradnjom nuklearki, potrebe za strujom namirivala bi forsiranjem drugih izvora, a eventualno u malom dijelu i uvozom.

Zato ovaj prvi i trostruki atak izgradnje nuklearki u SR Hrvatskoj nema nikakova opravdanja, ni kao posljedica siromaštva energetskim izvorima, ni kao potreba SR Hrvatske, ni kao »privilegij« podijeljen SR Hrvatskoj.

SR Hrvatska turistička je zemlja

Ne smije se nikada zaboraviti da je SR Hrvatska u prvom redu turistička zemlja, i taj nepresušni izvor zdravih i neopterećenih prihoda ne treba zatrpavati nuklearkama, kao što smo nekad pod utjecajem istih zagovornika rudnike ugljena prepustili propadanju da danas ulažemo ogromna sredstva samo da ih osposobimo za eksploataciju.

Izjave da turisti navodno posjećuju plaže u neposrednoj blizini nuklearki nisu razlog da i mi prihvatimo gradnju nuklearki na našoj obali i otocima. Da turisti »previđaju« nuklearke razlog je ili odsutnost pameti ili svijesti o opasnosti ili eventualno sam komfor koji im te zemlje pružaju, radi kojeg komfora i »prelaze« preko prisustva nuklearke, ukoliko za nju uopće i znaju. Poreći se ne može da spiritus movens za mnoge danas, a sutra pogotovo, jest i bit će naše relativno čisto, nuklearnim djelovanjem nezagađeno i odsustvom nuklearki straha oslobođeno more!

Nuklearke u SR Hrvatskoj potencijalna i neposredna opasnost za cijelu Jugoslaviju.

Nuklearke u SR Hrvatskoj nisu opasnost samo za SR Hrvatsku nego upravo neposredna opasnost i za čitavu

Jugoslaviju, pa i za bliže i dalje susjede. To nam dovoljno uvjerljivo potvrđuje i Černobil.

Katastrofa u Černobilu razmjerno veličini i dometu opasnosti našla je adekvatan svoj odraz u cijelom svijetu. Tako agencija TASS između ostalog javlja:

»U Brazilu je predsjednik udruženja za izgradnju nuklearnih elektrana Candotti izjavio kako će 'nesreća u SSSR zadati smrtni udarac gradnji nuklearnih elektrana u Brazilu', a brazilski listovi pišu kako je sada 'konačno srušen mit o navodnoj apsolutnoj sigurnosti nuklearnih elektrana'.

Havarija u Černobilu, javlja Tanjug iz Washingtona, imat će bez sumnje golem utjecaj na daljnju sudbinu nuklearnih elektrana u SAD i svijetu«.[10]

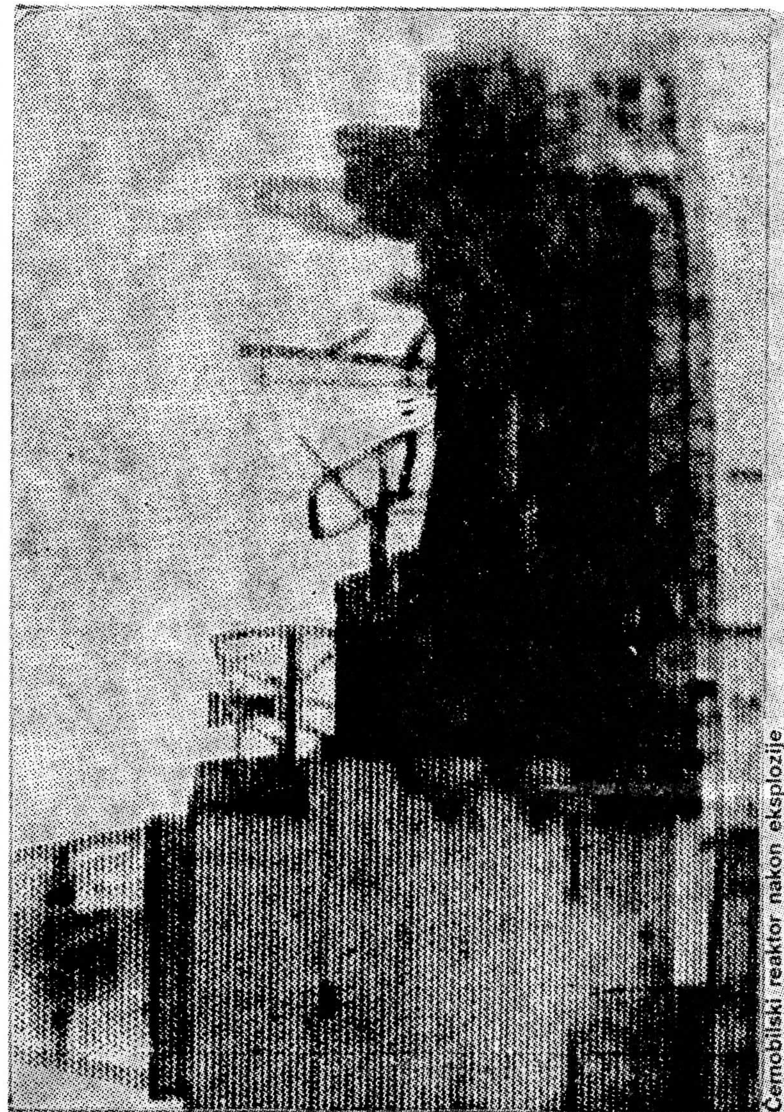
Sigurnost (?)

Svatko tko gradi nuklearku prije puštanja u pogon, posebno tokom njenog kasnijeg rada, uvjeren je u njenu »sigurnost«, a u to su bez sumnje bili uvjereni i Sovjeti. Međutim, katastrofa u Černobilu s odrazom na cijeli svijet to je ono što nuklearne elektrane po intenzitetu opasnosti izdvaja od svake druge nepogode. Pri tome treba još voditi računa da smo mi mala zemlja, a intenzitet i radijus opasnosti strahovit.

Tko radi, taj i griješi. Propusti su mogući u svakom poslu, a neobuzdana energija nuklearki takva je da propuste kažnjava užasno, da jednim ekscesom može uništiti sve.

Istina, najlakše je poslužiti se gotovim rješenjima. Usvajanjem nuklearnog programa uljuljani u zadovoljstvu oslobođenjem od obveze za energetske brige pojedinci opasnost ili previđaju ili im je u najboljem slučaju postala zanemarivom.

10. »TASS«, Moskva i »TANJUG« iz Washingtona — prenosi »Vjesnik« od 5. 05. 1986. str. 1, članak »Černobil nije mrtav grad«!

Černobilski reaktor nakon eksplozije

Lava se ne drži na koncu!

Za podmuklu nuklearnu energiju lanac sigurnosti ne postoji!

Nije bez razloga postaviti i pitanje našeg odnosa prema ovako odgovornom poslu. Neki su čak izgleda optimisti dotle da misle da će činjenica rada našeg čovjeka u nuklearki izmijeniti naš mentalitet i da u radu s nuklearkama mimo svog našeg iskustva inače možemo računati na sigurnost. Neću reći da smo mi djeca, ali mogu kazati da nuklearke nisu igračke.

Problemi s radom nuklearnih elektrana već se javljaju danas, a što će biti sutra kad 380 i više »isluženih raga« redom počne kronično »kašljati«!?

Nuklearna energija — neproduktivna

Prema izjavi znanstvenice Ane Medved, glasoviti znanstvenici Rutherford i Lawrence upozoravali su na neproduktivnost odnosno nemogućnost korisne upotrebe nuklearne energije — jer koliko god nuklearkama proizvedemo energije na Zemlji, toliko nam Sunce kao izvor energije, uspostavljajući ravnotežu, uskraćuje zdrave, korisne i produktivne odnosno životne energije. Stoga, ako nuklearke rade na uštrb života na Zemlji, onda se osnovano postavlja i pitanje njihove svrsishodnosti.[11]

Solarna energija

Koordinator projekta istraživanja i korištenja sunčeve energije dr. Natko Urli iz Instituta »Ruđer Bošković« u članku »Neiskorišteno Sunce« izjavio je:

11. Ana Medved, članak »NE rade na uštrb života na zemlji« »Vjesnik« od 19. 04. 1986. — Panorama subotom.

»Kad bismo samo tri posto površine Hrvatske iskoristili za korištenje sunčeve energije, dobili bismo energetski potencijal osmerostruko veći od ukupne lanjske potrošnje energije u Republici«.

I dalje, bilo bi »... realno očekivati da 2000. godine korištenje sunčeve energije bude 2 posto u strukturi primarnih oblika energije nasuprot izjavi da bi 2000. godine svi nekonvencionalni izvori dali tek 0,9 posto u strukturi primarnih oblika energije«.

U strukturi primarnih izvora energije, po dr. Urliju sunčeva energija danas je zastupljena manje od 0,1 posto, a koristi se tek tu i tamo za zagrijavanje vode po hotelima.[12]

Navedenim izjavama nema se što dodati.

Slično o korištenju energije Sunca i inače o mogućnostima uštede i do 40 posto na bazi iskustva drugih zemalja govori i »sunčaš« dr. Branko Lalović iz Instituta za nuklearne nauke — Vinča, pledirajući istodobno da se makar i mali dio sredstava predviđenih za nuklearke uloži u razvoj raznih oblika štednje i zalažući se za jednu objektivnu raspravu o našoj energetskoj budućnosti.[13]

Osim izloženoga, nadu u konkurentnost solarne energije pobuđuju i najnovija otkrića Sveučilišta u Stanfordu. Riječ je o izumu fotonaponskih višeslojnih baterija koje 30 posto solarne energije izravno pretvaraju u struju, a mogu se koristiti čak i za oblačnog vremena i izmaglice. Posebnu novost predstavljaju i kompjutorski vođena zrcala sposobna da se izmjenom vlastitog položaja prilagođavaju kretanju Sunca i samim tim znatno pojačavaju iskorištavanje energije Sunca, dakle i rentabilnost dobivene energije.[14]

Uz jedan svestrani angažman na korištenju energije Sunca, vjetra, valova, bioenergije i ostalih još nekorištenih izvora, te uz ozbiljan pristup disciplini potrošnje naše

12. »Večernji list« od 5. i 6. travnja 1986. — članak »Neiskorišteno Sunce«
13. Isto kao pod 1, dodatno i stupac 2
14. »International Herald Tribune«, Paris — prenosi »Vjesnik« od 12. 05. 1986. str. 3, stupac 1 i 2 — članak dm »Nova zora solarne energije«.

mogućnosti i naše potrebe za energijom dovele bi se u sklad bez alarma zvonjavom nuklearki. Narod bi ostao zdrav i naša takoreći jedina zlatna žila — devizni prihod od turizma ne bi usahnuo, niti bi bio doveden u pitanje.

Treba vjerovati u nauku

Oni koji u nauku vjeruju čekaju već najavljene nove solarne baterije i »čiste reaktore« koji ne zrače i ne ostavljaju opasan nuklearni otpad.[15] Čista energija fuzije za 3 ili 4 desetljeća treba da postane stvarnost.[16]

Nitko još ozbiljno i nije prišao korištenju drugih izvora, ali se nerijetko mnogi paušalno izjašnjavaju da su ti izvori zanemarivi, što ne stoji ili u najmanju ruku ne mora stajati.

Bilo bi normalno da najprije iskoristimo sve nenuklearne zdrave izvore energije, a tek tada, ako potreba bude jača od opasnosti da se eventualno razmišlja i o nuklearnoj energiji.

Utrošeno vrijeme na jednom ozbiljnom i dugoročnom angažmanu za korištenje do sada nekorištenih nenuklearnih izvora energije bilo bi kompenzirano količinom novo dobivene zdrave i trajne energije. Količinom tako dobivene energije s obzirom na iskustvo drugih zemalja uz disciplinu potrošnje, racionalizaciju i prestruktuiranje industrije ovisno o visini uloženih sredstava otklonili bismo potrebu za nuklearkama, a kada to ne bismo ni postigli, ako ništa drugo, NUKLEARNI PROGRAM BISMO za jedan duži period bez ikakove štete ODGODILI i osim toga s obzirom na novo dobivene izvore energije NUKLEARNI PROGRAM BISMO i znatno SMANJILI.

15. Jovo Popović, članak »Čovjek koji priprema epohalno otkriće« — »Vjesnik« od 23. 03. 1986. str. 9, stupac 6, te Boris Petrović, članak »Cijene 'teža' briga od atoma« »Vjesnik« od 30. 03. 1986. str. 9.
16. »La Republica«, Rim — prenosi »Vjesnik« od 26. 05. 1986. str. 4. članak (rs) »Čista energija« budućnosti.

U stisci s vremenom nismo, to priznaju i zagovornici nuklearki, i stoga u svakom slučaju, u datoj situaciji ništa ne govori za hitnost izgradnje nuklearnih elektrana!

Za ponuđenu nuklearnu opasnost dobro je došla svaka zamjena bez obzira na njenu cijenu. Zdravlje i život naroda cijene nemaju!

Kada bi se milijarde dolara kao sredstva potrebna za izgradnju samo jedne nuklearke uložile u angažman za istraživanje i korištenje sunčeve energije, energije vjetra i drugih do sada nekorištenih izvora, onda bi se na jugoslavenskom planu dobilo više koristi nego od svih po zdravlje i život naroda opasnih nuklearki relativno kratkog trajanja.

Štednja energije

Ako se bira između života, makar i u polumraku, ili teške bolesti i prijevremenog umiranja u rasvijetljenim prostorima, onda se zna što ćemo izabrati.

S obzirom da štednja u stvari znači jedan dodatni ne mali izvor energije morali bismo štednju shvatiti kao način življenja, kao ponašanje. Uz provedenu modernizaciju proizvodnje televizora i žarulja, povećanjem cijene viševatnih žarulja, utjecajem na građansku svijest da ne moraju istodobno biti osvijetljene sve prostorije u stanu, kao i višestrukim povećanjem cijene kilovatima potrošenim iznad utvrđene normale, potrošnja u domaćinstvima mogla bi se smanjiti za 40 posto.

Po ustanovama i uredima radnih organizacija ušteda bi mogla biti možda i veća od 30 posto.

U industriji također, uz manje rada noću, uz promjene u ponašanju, potrošnja bi se već odmah mogla smanjiti za 20 posto. Treba ići na prestruktuiranje industrije i orijentirati se na razvoj privrednih grana koje ne traže toliko energije.

Priđe li se postupnoj zamjeni zastarjele tehnologije i provedbi odgovarajućeg programa racionalnije potrošnje,

uštede u industriji mogle bi biti i do 40 posto.

Drug Janez Stanovnik, u raspravi na Saveznoj konferenciji SSRNJ, upozorava da akumulaciju ne treba ulagati u gradnju nuklearnih elektrana, nego u prestruktuiranje industrije, u kojoj danas prevladavaju veliki potrošači energije.[17]

Zanimljivo je da ima pojedinaca koji isključuju mogućnost racionalizacije s motivacijom da racionalizacije nema bez razvijenosti, da racionalizacija ne može zamijeniti razvoj. To je najordinarnije sofističko izvrtanje, jedna obmana javnosti više, najobičnije brkanje pojmova. Pripisivati drugima »iluzije« da racionalizacijom žele zamijeniti razvoj nedopušteno je. Nitko pametan i ne tvrdi da bismo s obzirom na naše apetite u ovom trenutku racionalizacijom mogli zamijeniti razvoj snage 25 nuklearnih elektrana. Racionalizacija kao pojam nema aspiracija da zamijeni razvoj. Racionalizacija kao pojeftinjenje procesa proizvodnje predstavlja skup mjera koje uz isti utrošak rada, sredstava i vremena daju veće radne efekte, odnosno uz manji utrošak rada, sredstava i vremena daju iste radne efekte.

Racionalizacija kao razumno ponašanje to je tek jedan oblik štednje koji primijenjen na svim sektorima bez namjere da zamijeni razvoj može dati zavidne rezultate, konkretno ogromne količine energije, a to se može postići uz već postojeći stupanj razvoja. Racionalizacija sama za sebe daje novi pečat postojećem stupnju razvoja i zajedno s njim čini novi kvalitet-stupanj višeg razvoja za razliku od istog stupnja koji s racionalizacijom ne računa.

Racionalizacija je tek dodatni izvor energije vrijedan 20 — 40 posto. Racionalizacijom se izgradnja nuklearnih elektrana može odgoditi. Međutim, ako se uz provedenu racionalizaciju s odgovarajućim ulaganjima sredstava pospješi razvoj do sada nekorištenih drugih nenuklearnih oblika energije, onda smo apetite zadovoljili i potrebu za nuklearnim elektranama ne samo ODGODILI, nego i OTKLONILI. Dakle, postojeći stupanj razvoja zamijenili smo novim

17. M. Šajatović, članak »Trebaju li nam nuklearke?« — »Večernji list« od 23. 04. 1986. str. 3.

razvojem, ali ne s racionalizacijom samo, nego uz racionalizaciju i razvojem drugih nenuklearnih oblika enerije.

Cilj je energija, a ne nuklearke, i ako energiju možemo dobiti bez izlaganja opasnostima nuklearki, onda bi bilo normalno da smo zadovoljili sve subjekte. Ako se ipak nekima posebno »dopada« nuklearna energija, to su već pitanja »ukusa« itd. itd.

Razvijenost se postizava i kroz iskorištavanje nenuklearnih izvora energije. Razvijenosti nije svojstvena samo činjenica izgradnje nuklearnih elektrana. Razvijenost mogu uvjetovati i drugi faktori.

Silna je napokon naša energija u našem — javašluku! Kako sa strujom, tako i na drugim sektorima.

Javna svjetla palimo ranije, trnemo kasnije,
a nekad svijetle po cio dan;
i cestom kako kročiš sam,
hvata te čisto ugođaj,
pa misliš stvarno
ili si neka šarža, il možda neki
davni ban?

Počeli smo sabirati staklo i prestali.

Bacanje stakla i ostale ambalaže, naročito s brodova u more, već je ušlo u praksu.

Papir se uz svu nestašicu još uvijek skuplja nedovoljno organizirano.

Stanove grijemo jednako i kad je sjever i kad je jugo. Grijemo ih čak do 5. svibnja, valjda radi osobnih dohodaka radnika Toplane. Što se energija troši u prazno, što otvaramo vrata i prozore, danju i noću, to nije važno.

Stanove dijelimo besplatno, čak i onima koji samo 4 godine kao funkcionari treba da budu u Zagrebu. To je čisto rasipništvo s kojim treba odmah prekinuti! Zato postoje druga rješenja. Istina, uz podobnost za funkciju trebalo bi usporedo ići i nešto više patriotske svijesti. Kao primjer neka posluži i ovaj slučaj. Jedan potpredsjednik Saveznog izvršnog vijeća mogao je (a, sigurno je, morao nije!) za cijelo vrijeme trajanja svoga mandata, punih 5

godina, stanovati u Beogradu na jednoj mansardi u garsonijeri od 22 kvadrata i za vikenda s koferima punim radnog materijala odlaziti 500 kilometara daleko k svojima.[18]

Pažnju zavrjeđuje i izjava u Saboru, kojom delegat drug Mirko Klepac osnovano upućuje na nelogičnost da se nuklearne elektrane ističu kao nenadoknadiv izvor energije, dok nam je iskorištenost postojećih energetskih kapaciteta najniža u Evropi.[19]

Cijenu zdravog života treba plaćati općom pažnjom, pa i odricanjem! Tko to ne zna i neće, treba ga naučiti da bira između mraka i svijetla!

Mora se znati, nekad je ovaj narod, a dio njegov i danas, živio bez struje, u sumrak legao, u zoru ustajao, radio i dulje živio.

Apetite treba smanjiti

Planirana potrošnja električne energije u ovoj godini je 81 milijarda kilovat-sati, u 1990. godini 98 milijardi, a početkom trećeg milenija čak 160 milijardi kilovat-sati.[20]

Od godine 1945. do danas povećali smo potrošnju električne energije 36 puta[21] i čemu sada u ovoj općoj oskudici planirati takav porast? Apetite treba smanjiti i ograničiti na zdrave izvore energije!

Razilaženja

Ing. Žarko Petrović kaže da bez nuklearki »... negdje 2010. godine više ne bismo imali ni kilograma ugljena!«[22]

18. »Vjesnik« od 5. 05. 1986. str. 5 — »Potpredsjednik vlade na mansardi«.
19. »Večernji list« od 7. 05. 1986. str. 3 — Sjednica vijeća udruženog rada, izvještaj.
20. Boris Petrović, članak »Energetski vapaj siromašnih potrošača« — »Vjesnik« od 15. 02. 1986., Panorama subotom, str. 2.
21. Isto kao pod 20.
22. Isto kao pod 1, samo stupac 4.

Akademik prof. dr. Hrvoje Požar tvrdi da je moguće pokriti potrebe za električnom energijom do 2020. godine bez gradnje nuklearnih elektrana, ali uz uvjet da te godine elektroenergetski sistem zemlje prestane funkcionirati. U zemlji, naime, ne bi više bilo rezervi ugljena.[23]

Dakle, uz istu potrošnju, po izjavi jednog zagovornika nuklearki, ostali bismo bez ugljena 2010. godine, a po izjavi drugog zagovornika nuklearki bez ugljena bismo ostali 2020. godine.

Prema obavijesti Tanjug-a koju prenosi »Vjesnik« od 23. 07. 1986. kaže se da su u Privrednoj komori Jugoslavije napravljeni »proračuni da bi u slučaju povećanih potreba proizvodnja u 2020. godini mogla iznositi blizu 200 milijuna tona«. Istu obavijest Tanjug-a potvrđuje i »Večernji list« od 23. 07. 1986. dodatno da »S obzirom na revidirane procjene o bilančnim i eksploatacijskim rezervama, sasvim je sigurno da se s ugljenom može računati do dubljeg zalaska u dvadeset prvo stoljeće«.

Dok se u jednom naprijed navedenom slučaju tvrdi da u 2010. godini ne bismo imali ni kilograma ugljena, a u drugom da bismo bez ugljena ostali u 2020. godini, ovdje se u 2020. godini planira proizvodnja od blizu 200 milijuna tona ugljena uz autoritativne izjave da se s rezervama ugljena sasvim sigurno može računati sve »do dubljeg zalaska u dvadeset prvo stoljeće«.

Dakle, izgradnja nuklearnih elektrana kao hitna potreba otpada za daljnjih 30 do 40 godina.

Ako se navedeni podaci o ranijem nestanku ugljena dovedu u vezu s neobjašnjivom agresivnošću pojedinaca zapaziti je da su i agresivnost i navedeni podaci u istoj službi nastojanja da se odobrenje za izgradnju nuklearnih elektrana ishodi po što po to, pod cijenu pritiska i podataka sumnjive vrijednosti.

Uočljivo je da se od zagovornika nuklearki distanciraju i mnogi stručnjaci i zalažu za štednju i racionalizaciju, i u očekivanju »čistih reaktora« pa i bez tih reaktora zala-

23. M. Šajatović, članak »Trebaju li nam nuklearke« — »Večernji list« od 23. 04. 1986., str. 3.

žu se i za angažman na korištenju drugih nenuklearnih izvora energije.

Istina, za naivne još i danas kruži jedna »nuklearna« parola: »Ako ne bismo gradili nuklearke što bismo time postigli, kad ih ionako grade drugi?« Činjenica da ih druge države grade nije razlog da ih i mi gradimo.

Nije svejedno biti izložen neposrednom izvoru većeg stupnja radijacije ili s obzirom na udaljenost manjoj ili nikakvoj radijaciji, niti je svejedno biti izložen neposredno i posredno ili samo neposredno ili samo posredno izvoru radijacije za slučaj katastrofe, isto kao što za černobilske katastrofe nije bilo isto biti u Černobilu i Kijevu ili u Varšavi, Berlinu i Zagrebu. To su itekako velike razlike, koje često znače život.

Osim toga zauzimanjem stava protiv gradnje nuklearnih elektrana u svojoj zemlji istodobno stičemo i moralno pravo da utječemo i na druge da ne grade.

Susjedna Austrija još prije Černobila odustala je od upotrebe tek izgrađene nuklearke, i bilo bi neumjesno tvrditi da slučaj Černobil nije dao misliti i najtvrdokornijima.

Očekivati je da će i naša zemlja kao jedan od osnivača pokreta nesvrstanosti suglasno načelima socijalističkog morala svoj međunarodni ugled usmjeriti u pravcu ciljeva socijalističkog humanizma: nastojanjem za zabranom rada i gradnje nuklearnih elektrana u cijelom svijetu i s obzirom na ovaj specifičan problem — inicijativom za donošenje i primjenu odredaba međunarodnog prava o sankcijama prema državi u kojoj se desi havarija s odrazom na druge zemlje i odredaba o naknadi štete od strane države—počinioca štete.

Treba uvažiti mišljenje omladine!

Omladinske organizacije treba da upoznaju svoje članstvo i da reagiraju. Potomstvu, kojem inače ostavljamo

veoma slabe perspektive, koje to već sada osjeća i koje s pravom reagira, ostaviti još i nuklearni otpad, to bi bilo za svaku osudu!

Izgradnja nuklearki kao sudbinsko pitanje koje seže u daleku budućnost ove zemlje pogađa u prvom redu našu omladinu i pravo donošenja odluke kako će ta omladina urediti svoj život i život svoga potomstva pripada toj omladini kao njeno najjače i njeno najpreče temeljno pravo.

Iz pokoljenja u pokoljenje zemlja se mora predavati nezagađena i život na njoj ne smije se uništavati, niti bilo kojom radnjom u pitanje dovoditi.

Kako smo ovu **zemlju zdravlja** s usjevima i voćem, sa biljem ukrasnim i ljekovitim, sa zdravom vodom i zdravim ribama, s nekontaminiranim čistim zrakom i oborinama, sa pticama i životinjama, s ravnicama, sa šumama i gorama, s mineralima i rudama dobili u amanet od naših otaca i kako nas je cio naš život obasipala svim blagodatima svojim, tu i takovu zemlju, nikakovu drugu dužni smo predati naraštajima mlađim!

Starije generacije svoj životni vijek privode kraju i težište njihova mišljenja u odnosu na ovu sudbonosnu odluku ima biti više očinskog i savjetodavnog, a manje odlučujućeg karaktera!

S mišljenjem naše omladine moramo računati i preko toga mišljenja ne bismo smjeli prijeći.

Isto tako, osim uvaženog dr. Josipa Čičeka, predsjednika Sekcije Republičke konferencije SSRNH za zaštitu i unapređenje čovjekove okoline, bilo bi nužno čuti i stav liječnika Hrvatske.

Društvo književnika Vojvodine javno je protestiralo protiv gradnje nuklearnih elektrana na tlu Vojvodine i u bilo kom dijelu Jugoslavije[24], a sličnu izjavu Društva književnika Hrvatske još nije čuti. Sudbonosna pitanja uvijek su bila razlog za skup ad hoc.

24. Tanjug, Novi Sad — članak »Pisci protiv nuklearki« prenosi »Vjesnik« od 11. 03. 1986.

Sudjelovanjem u ovoj raspravi pomoći ćemo i našem političkom rukovodstvu da u ovom sudbonosnom pitanju: biti ili ne biti, donese odgovarajuću svoju pravilnu odluku.

Nije u pitanju samo moratorij u vezi s katastrofom u Černobilu, nego načelan stav u odnosu na nuklearne elektrane kao potencijalnu opasnost i isto tako načelan stav kao revolucionarni neposredni zahvat u sva pitanja energetike vezana za moguće maksimalno korištenje postojećih kapaciteta, za prestruktuiranje industrije, za orijentaciju na razvoj privrednih grana koje traže manje energije, za izdašnu adekvatnu pomoć razvoju svih nenuklearnih oblika energije, za promjenu u ponašanju potrošača uključivo i kadrova u energetici, koja promjena može biti uspješna samo uz apsolutnu prevagu »svježe krvi«, novih kadrova-radnika-kreatora, sposobnih da se uhvate u koštac sa svim raspoloživim mogućnostima razvoja svih nenuklearnih oblika energije, kadrova koji će konačno NE »Krško« uz prijetnju obustave rada obvezati na neodgodivo izvršenje svih mjera sigurnosti, koje nažalost do danas nisu u cijelosti izvršene; koji će u izvjesnom stadiju razvoja nenuklearnih oblika energije NE »Krško« zatvoriti, i na međunarodnom planu, zajedno s našim političkim rukovodstvom, kao pripadnici pokreta nesvrstanosti utjecati da se svijet oslobodi nuklearne more, jer svijet je već nakon Černobila dovoljno zagađen da bi bez teških posljedica mogao podnijeti još koju, makar i manju havariju!

Černobilski oblak obišao je cijeli svijet.

Veće ozračenje, veća i mogućnost oboljenja!

Svako i minimalno ozračenje, ovisno o ostalim okolnostima, opasno je.

Oboljenja će biti!

DVOSTRUKO VEĆA OZRAČENOST — VIŠE OBOLJELIH

Stroncij se raspada za 28, cezij za 30, plutonij za 24 tisuće, a jod 129 za 16 milijuna godina. To je zapravo poluvrijeme njihova raspadanja.[25]

Zagađenost tla, dakle i mogućnost oboljenja već sa Černobilom ostaju nam za sva vremena.

»U SR Hrvatskoj svake godine oboli od karcinoma 15.000 ljudi, ne računajući oboljele od tumora kože«, izjavio je dr. Josip Čiček na tribini u Domu DPO OK SSRNH Trnja dne 26. svibnja 1986.[26] To znači da je u posljednjih 10 godina od navedene bolesti oboljelo cca 150.000 ljudi, dakle 3,26 posto stanovništva SR Hrvatske.

Na Republičkoj konferenciji SSRNH od 26. 05. 1986. dr. Alica Bauman izvješćuje da će se građani u SR Hrvatskoj »godišnje ozračiti dvostruko više« nego bi se inače ozračili da nije bilo nesreće u Černobilu.[27]

Iz prednjeg lako je zaključiti da će i broj oboljelih biti veći. Nije li to nenadoknadivi, odveć veliki danak progresu!?

Kroz ogromne izdatke za izgradnju nuklearnih elektrana trebali bismo čitava desetljeća podržavati inače odveć niski standard velike većine stanovništva, što bi svakako uz lošu prehranu i uništenu ekologiju odn. »blagodat« zračenja iz nuklearnih elektrana bilo od presudnog utjecaja na povećani broj oboljenja.

Niski standard — loša prehrana. Više nuklearnih elektrana — loša ekologija. Jedno s drugim hranimo se otrovanim zrakom i nedovoljno kvalitetnim i više-manje ozračenim namirnicama.

25. »STERN«, Hamburg — izjava prof. Herberta Bangemann-a minhenskog specijaliste za nuklearnu medicinu, prenosi »Vjesnik« od 19. 05. 1986. str. 6. članak (kf) »Najgore će tek doći«.

26. »Vjesnik« od 27. 05. 1986. str. 7 — članak Di Št »Zaštita okoline«

27. »Vjesnik« od 27. 05. 1986. str. 1 — članak »Černobilske pouke«.

Čak i onaj inače neadekvatan minimum hrane koji čovjek unosi u organizam i on je zagađen, i htjeli mi to ili ne, u većoj ili manjoj mjeri po zdravlje opasan. Došli smo dotle da su svi uvjeti za sva moguća oboljenja tu i sad je samo pitanje da li ovo materijalno i ekološki loše stanje trebamo između ostalog forsiranjem zdravih izvora energije popravljati ili izgradnjom veoma skupih trajnih izvora zagađenja još više pogoršati?

»Progres« koji ubija nije progres!

Treba se upitati kako i pored navedenih brojki neki mogu i dalje inzistirati na nuklearnom programu? Kako to da se protive referendumu, ne vide li da su u pitanju životi stotina tisuća stanovnika ove Republike?

Nevjerovatno je da je težnja za »progresom« prevladala ljubav za čovjekom i radi ljubavi prema progresu — »naravno u interesu čovjeka« — ubijamo tog istog čovjeka; il' namah ili na tenane, polako mikrorendgenima »sjeckaj mu komad po komad«, čovječe!

Odakle te konstrukcije koje svjesno unaprijed računaju na nas kao žrtve, da nas već žive zakapaju, plod kakvih moralnih i etičkih su kvaliteta? Dokle će društvo takvima dozvoliti da mu sole pamet? Kada će pojedinci shvatiti da »progres« koji ubija desetke odjednom i milijarde polagano, da takav »progres«, nije progres?

Ne ulazeći u pitanje koliko se pojava s antisocijalnim nagonima javlja kao posljedica pomanjkanja etičkog rasuđivanja i osjećanja, očito je da netko »boluje« od daltonizma.

Iz dobrih primanja crpeći snagu vlastitih htijenja za interesima većim on vidi samo sebe »u avionu iznad masa **Tennessee**[28] i Save«. Ne vidi životni standard 60 posto

28. Rijeka u SAD s čitavim nizom izgrađenih velikih hidroelektrana

naroda Jugoslavije, ne vidi masovne žrtve karcinoma, ne vidi već s Černobilom udvostručen broj žrtava tih, ne vidi stanje »nuklearne sutrašnjice«: još slabiji standard, još veći pomor; Očito ne vidi dugove naše, nit činjenicu da u našim uvjetima uz postojeći dug novo zaduživanje čini tek dva duga, vodi nas izravno u labirint ovisnosti i novih obveza!

U situaciji u kojoj se danas nalazimo medicina ne može efikasno reagirati da bi se u slučaju katastrofe spasili životi stotina tisuća osoba ugroženih radijacijom većega stupnja.

Ispitivanje nuklearne energije i njeno djelovanje na ljudsko zdravlje posebno u pravcu istraživanja geneze najtežih nuklearnom energijom uzrokovanih oboljenja tek je u početnom stadiju. Kada bi bilo moguće prevladati taj veliki raskorak između medicine i tehnike i samim tim otkloniti nuklearnu opasnost po ljudsko zdravlje, onda bi se možda svakako i opet uz rizik oboljenja i podvrgavanja dugotrajnom liječenju moglo na nuklearnu energiju gledati i drugčije.

Brojne nesreće ukazuju bez sumnje na to da čovjek ne može nuklearnu energiju držati pod kontrolom u svim prilikama, i dok su nesreće tipa Černobil i slabije od Černobila naša stvarnost, i dok je medicina više-manje nemoćna da zaštiti čovjeka, dotle je nuklearna energija nepodobna i stoga nepoželjna, bez obzira na struju koju ona daje.

Čovjek se mora zadovoljiti sa onim što ima, okrenuti se sa svim svojim umnim, materijalnim i fizičkim potencijalima drugim, zdravim izvorima trajne energije!

Bilo kakva usporedba s nuklearnom opasnošću nije adekvatna. Černobil je otrovao cijeli svijet i neka dođe još jedan ili dva gotovo je sve!

Agresori neka razmisle!

Uz teška oboljenja bez sumnje prateća pojava su oboljeli nuklearni kamikaze!

Vremena ropstva su prošla. Umirući se kreću, ne pozdravljaju!

Ako i u općem strahu od oboljenja, mirna savjest da drugom nismo nanijeli zlo, dat će nam kakav-takav san, nama i našem potomstvu — oslobođen straha od osvete na smrt osuđenih!

U karanteni za kataklizme Černobil

svibnja 1986.

Ante Milićević: Antinuklearni manifest

Samostalni izdavač: Ante Milićević, dipl. iuris, Zagreb, Zemljakova 9
tel.: 041-686-852

Recenzenti: Božidar Ljilja, prof., Zagreb
Vladimir Bevanda, dipl. ing. kemijske tehnologije, Mostar

Naklada: 3.000

Tisak: »Grafocentar« — Zagreb